

Crna Gora
Prijestonica Cetinje
Centar za informacioni sistem

Cetinje, 25. decembar 2013. godine
Broj:

GRADONAČELNIKU PRIJESTONICE

**Izveštaj o radu Centra za informacioni sistem
za period 01.01.2013.- 31.12.2013.g.**

Poštovani gospodine Gradonačelnice,

Koristim priliku da Vas shodno radnoj obavezi koja se tiče dostavljanja Izveštaja o radu na uvid Gradonačelniku, informišem o aktivnostima Centra za informacioni sistem tokom 2013.godine., stanju u službi, te o poteškoćama sa kojima se susrećemo, i o planovima i prioritetima za naredni period.

Rezime realizovanih aktivnosti tokom 2013. godine

Shodno zaduženjima propisanim Odlukom o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje, Centar za informacioni sistem je izvršavao propisane poslove i zadatke, a pored svakodnevnog pomoći u korišćenju računara zaposljenima u Prijestonici, posebno sljedeće:

- Zbog nepredviđenih problema u radu komunikacione mreže, i otežanog funkcionisanja novog sistema elektronske uprave, kontinuirano su ulagani naporu kako bi se u saradnji sa izvođačima radova obezbijedila stabilnost, sigurnost i funkcionalnost mreže i podataka, i pružila podrška nesmetanom pristupu serverima koji opslužuju sve organe Prijestonice.
- Vršena je redovna reinstalacija operativnih sistema i aplikacija neophodnih za funkcionisanje određenih korisnika čiji je rad na računaru bio otežen i nefunkcionalan.

- Vršeno je otklanjanje kvarova i problema na postojećoj korisničkoj opremi, kao i nabavka i ugradnja određenih rezervnih dijelova za nesmetano korišćenje računarske opreme u Prijestonici.
- Svi opštinski računari su pripremljeni za rad u serverskom i mrežnom okruženju. Na svim računarima izvršena je konfiguracija mrežnih parametara i instalacija potrebnih programa i servisa, ažuriranje softvera SmartTech i instalacija antivirusnih programa.
- Standardno su u cilju zaštite podataka rađene back-up procedure sa serverâ koji opslužuju službe i sekretarijate Prijestonice.
- Obezbjediavana je tehnička podrška prilikom održavanja sjednica Skupštine Prijestonice i brojnih drugih događaja održanih u Skupštinskoj sali, svečanoj sali i sali za sastanke unutar zgrade Prijestonice.
- Nastavljeno je sa vođenjem elektronskih evidencija dnevnika rada službenika i namještenika službe.
- Izrađen je i usvojen Program rada Centra za informacioni sistem za period 01.01.2013.-31.12.2013. godine.
- Urađena je analiza trenutnog stanja računarske opreme u Prijestonici i prijedlog nabavke nove. Takođe, planirano je kreiranje jedinstvene baze u kojoj će postojati precizna evidencija o svakom računaru u Prijestonici, o njegovim karakteristikama, korišćenju, potrebnim aplikacijama i slično. U tom smislu, dovršiće se već započeti proces dodjele korisničkih prava, pa će samo nadležni službenici Centra imati mogućnost intervencija na računarskoj opremi, čime bi trebalo da se unaprijede uslovi za kvalitetniji rad dostupne opreme.
- Izrađen je Vodič za pristup informacijama u posjedu Centra za informacioni sistem Prijestonice Cetinje i Program obuke pripravnika.
- Za potrebe personalne službe Sekretarijata za lokalnu samoupravu, kreirana je jedinstvena baza podataka o evidenciji zapošljenih u Prijestonici.
- Organizovana je svakodnevna kontrola sistema video nadzora "Cetinje – siguran grad" u smislu provjera i obezbjeđivanja funkcionalnosti, zbog čestih prekida rada sistema na nekoj od nadzorom pokrivenih lokacija, kao i zbog učestalih kvarova instalirane opreme.
- Službenici CIS-a su u nekoliko navrata obilazili teren u cilju pružanja podrške specijalizovanim monterima koji su radili na otklanjanju smetnji u radu opreme koja se koristi za video nadzor i besplatni internet u gradu.
- Obezbjediavana je tehnička podrška i izvršena instalacija i *share*-ovanje štampača i skenera u Javnoj ustanovi Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“, riješen je problem sa internet konekcijom, obavljene instalacije operativnih sistema i antivirusa u Službi zaštite i spašavanja - Vatrogasni dom.
- Organizovana je prezentacija antivirus softvera McAfee kojoj su prisustvovali nadležni službenici i predstavnici dobavljača.
- Omogućeno je unaprijeđenje serverâ prelaskom na noviju verziju operativnog sistema i instalirane su serverske verzije Kataloga opštinskih i državnih propisa, dobavljača Nespa.
- Preduzete su aktivnosti u koordinaciji sa kompanijom DigitMontenegro iz Podgorice na virtuelizaciji servera, stavljena tri virtuelna servera na jednom fizičkom (Windows server

2003, Windows server 2008, CENT OS), kloniran je stari server koji koristi Uprava lokalnih javnih prihoda i prebačen je na virtuelnu mašinu server Windows 2003. Instaliran je Proxy server na CENT OS virtuelnoj mašini preko kojeg svi računari u mreži ostvaruju internet konekciju na jednobrazan način, čime je omogućena lakša kontrola pristupa.

- Nabavljen je i postavljen firewall uređaj i konfigurisane su sigurnosne polise na njemu kako bi se ostvarila bolja zaštita i kontrolisao saobraćaj u mreži Prijestonice. Nabavljen je i postavljen load balancer uređaj i konfigurisan za rad sa 4 ADSL ruteru u cilju optimizacije troškova, te su shodno tome otkazani ugovori za više ADSL konekcija kod Crnogorskog Telekomu.
- Izmještene su telefonske linije i premješteni ADSL ruteri u sistem salu kojoj imaju pristup samo službenici CIS-a. Izmještena je telefonska linija i konekcija koju koriste birački spiskovi (MIPNET), kao i prateća oprema koja je neophodna za konekciju sa centralnom bazom u Podgorici.
- Instalirana je nova računarska oprema i obezbijedena tehnička podrška u Dnevnom centru za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju.
- Obezbiđena je podrška za funkcionisanje i instaliranje potrebnih programa i servisa u Američkoj čitaonici.
- Vršena je redovna provjera funkcionalnosti opreme za "Cetinje – siguran grad" kao i dostavljanje video zapisa po zahtjevu u Kabinet gradonačelnika na dalju nadležnost.
- Obavljeno je kreiranje i ažuriranje web-sajta Javnoj ustanovi Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“.
- Urađen je redizajn vizuelnog identiteta za Udruženje lica sa tjelesnim invaliditetom CG.
- Otklanjani su hardverski problemi i vršene intervencije na rješavanju softverskih problema u Turističkoj organizaciji Prijestonice Cetinje i udruženju „Žensko preduzetništvo Cetinje“.
- Vršene su instalacije prinovljenih verzija Kataloga opštinskih i državnih propisa dobavljača Nespau Javnom preduzeću „Sportski centar“.
- Rađeno je administriranje RNKIPE sistema (Registar novčanih kazni i prekršajne evidencije) i podrška službenicima Komunalne policije za rad u tom okruženju, a službenici CIS-a su prisustvovali obukama za korišćenje registra.
- Pružana je tehnička podrška prilikom otvaranja i u realizaciji pojedinih programa Francuskog ugla „Frederik Rosif“.
- Pružana je tehnička podrška Javnom komunalnom preduzeću -Cetinje.
- Službenici CIS-a su prisustvovali na više seminara i obuka u organizaciji Uprave za kadrove, na INFOFEST-u, na sastancima u organizaciji Ministarstva za informaciono društvo i elektronske komunikacije, na raznim drugim sastancima vezano za unaprijeđenje ICT infrastrukture i slično.
- Direktor Centra je, pored poslova određenih aktom o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, kao tehničko lice izabran u tim koji radi na međunarodnom projektu E²STORMED koji ima za cilj ostvarivanje ušteda u energiji korišćenjem atmosferskih voda, te je u tom svojstvu prisustvovao brojnim domaćim i inostranim sastancima,

okupio je Regionalnu grupu za podršku na projektu, organizovao sastanke i prezentacije za članove grupe. U cilju projekta blisko saraduje sa članovima radne grupe, prikuplja obimnu dokumentaciju iz različitih sekretarijata i ustavova, te obrađuje podatke i šalje izvještaje partnerima u inostranstvu.

- Direktor Centra je u saradnji sa Agencijom za elektronske komunikacije konstantno radio na stvaranju preduslova za gradnju bazne stanice operatora Univerzalnog servisa za mještane Trešnjeva i okolnih sela, te u tom smislu pružao podršku i asistirao u prikupljanju dokumentacije neophodne za zadovoljavanje uslova za pružanje te usluge.
- Obavljena je komunikacija sa nadležnim državnim organima i ovlašćenim distributerima operativnih sistema u cilju unaprijeđenja servisa i legalizacije softvera u Prijestonici.
- Tokom 2013. godine četiri pripravnika visoke stručne spreme su se osposobljavala za obavljanje poslova iz nadležnosti Centra za informacioni sistem.

Pored uobičajenih zahtjeva za intervencije koje je služba primala, jedan dio zahtjeva koje je CIS primio se odnosi na Zahtjeve za preuzimanje video zapisa kojih je u izvještajnom periodu bilo 15, pa su nakon standardne procedure traženi zapisi uredno dostavljani Gradonačelniku na dalju nadležnost. Takođe, u 2013. godini po Zakonu o slobodnom pristupu informacijama Centar za informacioni sistem je primio 3 zahtjeva, po kojima su donešena odgovarajuća rješenja - jedno Rješenje kojim se dozvoljava pristup, a dva zahtjeva su uz propratni dopis prosljeđena nadležnim organima lokalne uprave na dalji postupak.

Kadrovska struktura u organu lokalne uprave

Ukupan broj trenutno zapošljenih u službi je 12, od čega je 8 na neodređeno vrijeme, a 4 na određeno vrijeme. Po kvalifikacionoj strukturi 1 zapošljeni ima magistraturu, 7 zapošljenih imaju visoku stručnu spremu (VI ili VII nivo kvalifikacije), a 4 srednju stručnu spremu. Nakon što su se tokom 2013. godine 4 pripravnika visoke stručne spreme osposobljavala za poslove iz nadležnosti Centra za informacioni sistem, produženo im je poslovno angažovanje po ugovoru o djelu na mjesec dana radi pomoći u radu na tekućim aktivnostima CIS-a. Službenici i namještenici u okviru svojih mogućnosti iskazuju predanost i interesovanje za posao, ali je neophodno obezbijediti i sprovesti odgovarajuće specijalizovane obuke i usavršavanja kako bismo spremnije mogli odgovoriti na zadatke i probleme u radu u narednom periodu.

Ključne poteškoće u realizaciji aktivnosti Centra za informacioni sistem

Imajući u vidu činjenicu da su upotreba značajnih projekata tek zaživjela (elektronska obrada dokumenata korišćenjem SmartTech softvera, novoizgrađena mrežna infrastruktura, Wireless Cetinje, Cetinje – siguran grad), nailazili smo na brojne probleme u funkcionisanju svih servisa. Sigurno najznačajni projekat koji još uvijek nije zaživio na zadovoljavajući način je projekat nove elektronske uprave, kojega za sada uglavnom koriste samo službenici Građanskog

biroa. U prvim danima tekuće godine susreli smo se sa problemima u funkcionisanju softvera koji je napravljen po narudžbi Prijestonice za tu svrhu. Problem ne postojanja funkcionalnih računara u velikom broju službi, pored nezinteresovanosti službenika, doprinio je da novi model rada nije još implementiran kako je zamišljeno. Iako se svakodnevno radi na prevazilaženju uočenih problema, očigledno je da će u narednom periodu biti potrebna značajnija interakcija sa svim službama zbog pomoći u korišćenju ovog softvera. U prilog ovome govori činjenica da i pored više realizovanih obuka i poziva za dodatne obuke, izuzetno mali broj službenika je pokazao interesovanje za funkcionisanje novog sistema koji je vrlo bitan za imidž Prijestonice u nastupajućem periodu i za dobrobit naših građana. Stoga je opravdana pretpostavka da će u narednom periodu postojati veliki broj zahtjeva za pomoć u korišćenju ovog softvera i otklanjanju učinjenih grešaka, nedoumica i slično. U tom smislu, broj obrađenih predmeta u softveru ne prati realno stanje i uglavnom predmeti izgledaju nezavršeni, čime se podaci o kvalitetu rada organa Prijestonice ne mogu na efikasan i tačan način sagledati, iako za to postoji tehnička mogućnost. Budući, da i oni izuzetno rijetki zaposljeni koji koriste ovaj softver u radu, ne postupaju u skladu sa uputstvima, i pored redovnih sugestija od strane službenika CIS-a, možemo reći da za sada novi model rada nije dao zadovoljavajuće rezultate na unaprijeđenju rezultata Prijestonice Cetinje. Ne postojanje adekvatnog električnog napajanja i agregata u zgradi Prijestonice, koji bi obezbijedili neprekidni rad sistema, jedan su od razloga zbog kojih je nemoguće još uvijek se osloniti na ovaj sistem rada

Budući da je nakon preporuka relevantnih institucija, odlučeno da se Centar za infomacioni sistem bavi projektom „Cetinje - siguran grad“, neophodno je opredijeliti i posebno obučiti službenike koji će se detaljnije baviti ovim, i projektom Wireless Cetinje ispred Prijestonice. Ovo stoga, što se za prvih godinu dana rada ovih sistema pokazalo da vremenske neprilike i uslovi na Cetinju imaju velik negativni uticaj na opremu i održavanje tih sistema, pa je potrebno intezivnije bavljenje ovom problematikom. Dodatne poteškoće stvara nam činjenica što Prijestonica ne izmiruje redovno dugovanja prema dobavljačima, pa je razumljiva njihova nezainteresovanost da needukovanim službenicima pomognu u rješavanju problema u radu pojedinih servisa. Zbog nagomilanih dugova, pojedini izvođači ignorišu zahtjeve da otklone nepravilnosti u radu servisa i da zamijene oštećenu opremu, pa smo došli u situaciju da čak ni inicijalno dogovoreni posao nije doveden do kraja, a istovremeno su istekli rokovi za garancije nad već stradalom opremom. Zbog svega navedenog, službenici CIS-a nijesu u mogućnosti da preuzmu odgovornost za eventualne kvarove, ispade ili nefunkcionisanje opreme koja nam je data na korišćenje, ali ipak u skladu sa svojim mogućnostima ulažu konstantne napore da se problemi što prije prevaziđu. Kao jedan od problema koji se pokazao vrlo čestim u prethodnoj godini je nemogućnost korišćenja vozila sa korpom koje se koristi za eventualne intervencije na sistemu video nadzora. Naime, službenici Prijestonice koji opslužuju to vozilo često imaju druge prioritete, ili je vozilo neupotrebljivo, pa smo nekoliko puta bili prinuđeni da asistencije u tom smislu tražimo od Elektrodistribucije Cetinje koja nam je, kada je bila u mogućnosti, izlazila u susret. Očigledno se mora naći model da se ovakvo stanje promijeni.

Ideja da se putem web-sajta pruži uvid u zbivanja u pojedinim djelovima grada koji su pokriveni video nadzorom nije zaživjela jer je Prijestonici neophodna daleko bolja internetska

veza sa većim *upload* kapacitetima. Mjesečni troškovi koji bi se pojavili za realizaciju ove ideje za sada su preveliki, pa radimo na traženju alternativnih rješenja.

Ključni djelovi mrežne infrastrukture koji imaju za cilj da obezbijede nesmetano, sigurno i upravljivo okruženje za obavljanje poslova, ne funkcionišu još uvijek na način koji bi obezbijedio ugodan rad na računaru. Razlozi su djelimično već opisani, a takođe se pokazuje da je neophodno dodatno pojačati kontrolu protoka informacija i pristup određenim servisima u mreži Prijestonice. Primijećeno je neracionalno korišćenje zajedničkih resursa čime se izazivaju zagušenja na mreži i otežan pristup internetu, pa je neophodno nabaviti upravljivi L3 svič kojim ćemo biti u mogućnosti da bolje segmentiramo saobraćaj, te izdvojiti sredstva za specijalizovane obuke službenika za određene konkretne vrste poslova. Budući da te obuke osim što duže traju nijesu ni jeftine, predlažem da se službenici kojima se odobri takva vrsta obuka, obavežu posebnim ugovorom na ostanak na radu u Prijestonici na neko određeno vrijeme, ili da u suprotnom vrate Prijestonici novac uložen u njihove specijalističke obuke.

Napominjem da u protekle tri godine zbog krize i loše ekonomske situacije, budžetom opredijeljene stavke nijesu mogle biti iskorišćene, pa je iznova neophodno opredijeliti i odobriti korišćenje sredstava za obuke zapošljenih od čijeg rada će direktno zavisiti funkcionisanje cjelokupnog sistema lokalne administracije. Primjera radi, u 2011.g. iskorišćeno je svega 32% predviđenih sredstava, dok je 2012.g. najveći dio dodijeljenih sredstava koja su bila daleko niža od traženih, usmjerena na nabavku opreme za projekte koji nijesu opisani Odlukom o organizaciji i načinu rada lokalne uprave Prijestonice Cetinje, već su naknadno dodijeljeni Centru za informacioni sistem. Na isti način je postupano tokom 2013.g. pa se čak ni ona odobrena sredstva nijesu mogla iskoristiti za namjenu koja je bila predviđena. Na ovaj način, bilo je onemogućeno kvalitetnije servisiranje svih opisanih servisa.

Problem postojanja uglavnom nelegalnog softvera je jedno od gorućih pitanja koje treba rješavati. Kroz komunikaciju i sastanke sa predstavnicima Microsoft-a za Crnu Goru, već je traženo da se što prije rješava pitanje zakonitog korišćenja njihovih proizvoda. Ovo zahtijeva ne mala sredstva, i to ne jednokratno već u dužem vremenskom periodu, pa zbog komplikovane finansijske situacije predlažem prelazak na operativne sistema otvorenog koda (tipa Ubuntu-a) za sve računare koji nemaju legalnu licencu, čime će se napraviti značajne uštede, a Prijestonica će se uvesti u red legalnih korisnika ICT-a.

Kompletno okruženje koje opslužuje sve organe lokalne uprave trenutno nema prijeko potrebne rezervne resurse koji bi se koristili za redudansu sistema, čime bi mogućnost prekida u radu i eventualnog gubitka podataka bila svedena na minimum. Stoga je potrebno opredijeliti dio sredstava za nabavku dijela opreme koja će raditi u paraleli sa postojećom i na taj način podići sigurnost na mnogo veći nivo.

Kao jedan od problema, važno je istaći da je trenutno 15 službenika CIS-a raspoređeno u svega dvije kancelarije pa uslovi za normalan rad nijesu zadovoljeni. Nedostatak odgovarajućeg namještaja, kao i računarske opreme čini poseban problem, koji treba rješavati.

Ključne aktivnosti u narednom periodu

U 2013. godini, pored redovnih aktivnosti na osnovu zahtjeva različitih korisnika, prioriteta Centra za informacijski sistem bile su aktivnosti vezane za održavanje novoizgrađene računarske mreže lokalne uprave, a koje podrazumijevaju omogućavanje nesmetanog funkcionisanja novog sistema elektronske uprave, te održavanje opreme za projekte „Cetinje – siguran grad“ i Wireless Cetinje. Kako je postalo jasno da će za nesmetano funkcionisanje sistema u 2014.g. biti neophodno obezbijediti bolju funkcionalnost, stabilnost i sigurnost mreže i podataka, kao i podršku pristupu serverima koji će opsluživati sve potrebe organa Prijestonice, kao jedan od preduslova treba planirati specijalizovane obuke zapošljenih u pojedinim segmentima administriranja i korišćenja ICT komponenti koje posjedujemo i onih čija se nabavka planira. Zbog specifičnosti strukture zapošljenih u lokalnoj samoupravi u cilju realizacije projekta elektronske uprave biće potrebno uložiti ne male napore za uspješnu realizaciju ovog projekta.

Takođe, planirana je nabavka određene količine rezervne IT opreme neophodne za kvalitetan rad čitave infrastrukture, a potrebno je uvesti i serversku zaštitu antivirusnim programom, pa će već u prvim mjesecima 2014. godine biti obavljeno tromjesečno testiranje određenih licenciranih aplikacija, nakon čega bi valjalo napraviti ugovore sa specijalizovanim kompanijama o korišćenju potrebnih usluga i servisa.

Postignut je dogovor sa kompanijom SmartTech da za cijenu mjesečnih troškova na održavanju softvera koji opslužuje Građanski biro i sve organe Prijestonice, razviju novo rješenje za pristup ovom softveru preko *browser*-a čime će se omogućiti Prijestonici da postepeno prelazi na besplatne operativne sisteme, pa će se na taj način ostvariti značajne uštede. Osim toga, Prijestonica će od sadašnjeg manje/više nelegalnog korisnika različitih vrsta softvera postepeno ući u kategoriju legalnih korisnika ICT opreme. Zbog specifičnosti procesa, želja nam je da nekoliko visokoškolaca koji su upoznati sa ovim namjerama, i koji su odradili pripravnčki staž u CIS-u tokom 2013.g., zadržimo na određeno vrijeme, kako bismo na što bezbolniji način završili planirani prelazak na, za korisnike novu platformu koja će zahtijevati pomoć u radu.

Potrebno je pokušati u saradnji sa Sekretarijatom za finansije i razvoj preduzetništva omogućiti redovno izmirivanje obaveza prema svima dobavljačima, te nakon regulisanja dugovanja pokušati otkloniti postojeće smetnje i zamijeniti dio nefunkcionalne opreme. U tom smislu bi valjalo naći adekvatnu i sposobnu kompaniju specijalizovanu za sisteme video nadzora, koja bi mogla da vrši intervencije u najkraćem vremenu, budući da je izvođač radova iz Slovenije i nije u prilici da brzo reaguje na zahtjeve Prijestonice.

U saradnji sa državnim organima koji rade na promociji informacionog društva pokušaće se ostvariti saradnja kako bi se omogućilo naprednije korišćenje resursa, i podigao nivo usluga koje ovaj organ pruža u okviru svojih ingerencija.

Direktor

mr Nikola Radunović, dipl.ing.el